KULTUR STYRELSEN

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

DEN GAMLE BORGMESTERGÅRD, PRÆSTØ

VORDINGBORG KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	13.02.2011
Besigtiget af:	Maria Wedel Gjelstrup
Journalnummer:	2011-7.82.07/390-0001
Kommune:	Vordingborg Kommune
Adresse:	Grønnegade 1, 4720 Præstø
Betegnelse:	Den gamle Borgmestergård, Præstø
Fredningsår:	1982
Omfang:	*Forhus (1823, senere grundmuret), sidehus og baghus (1826)*

BYGNINGSBESKRIVELSE

Den gamle Borgermestergård består af forhus med tilbygget sidehus, samt et baghus. Borgmestergården ligger i den ældre del af Præstø.

Hovedbygning og sidehus er grundmurede i en etage med en sortmalet sokkel af delvis granit og cement. Forhusets mure er pudsede og begge bygningers mure er mod gaden kalket gule og afsluttet af en hvid trukket gesims. Taget er valmet, med halvvalm mod nord, og belagt med røde vingesten. Vinduerne er alle hvidmalede, på forhuset med skifersålbænke mens de mindre vinduer på sidehuset har muret sålbænke. Forhusets facade har en gavlkvist på tre vinduesfag, med skifer heltag. Omkring hjørnet til sidehus er muren skåret skråt. I forhusets nordgavl findes en hvidmalet ældre havedør. I sidehusets findes et portfag, der mod gaden er lukket af en tofløjet, grønmalet revleport. I selve portrummet findes en grønmalet dør. Mod gården er alle mure rødkalkede og afsluttet af en hvidmalet sugfjæl. Sidehusets bagside er i bindingsværk med sorttjæret træværk. Alle døre og vinduer er grønmalede. I hjørnet hvor for- og sidehus mødes findes en afrundet muret tilbygning med fladt zinktag og en tofløjet hoveddør. I forhusets tagryg findes to hvide skorstenspiber, hvor af den ene er ældre. I tagfladen er mod syd endnu en nyere skorstenspibe, og til begge sider ses en række nyere termovinduer.

Indvendigt er mange detaljer og overflader bevaret. Mod facaden ligger stuerne en suite fra havedøren til hjørnestuen, der endvidere er beklædt med helpaneler. Entréen der forbinder forhus med sidehus er beklædt med træpaneler på vægge og loft. Mod gården ligger køkken og skabsværelse. Første salen er indrettet med tre værelser mod gaden, forbundet af en gang. De fleste ældre vinduer har forsatsrammer. Sidehuset har ændrede overflader og grundplan. Under forhusets sydlige del og sidehuset vestligste del findes en kampestens kælder.

Baghuset er i bindingsværk med sorttjærret sokkel og tømmer. Tavlene er rødkalkede mod gården mens de mod haven og gavlene er gulkalkede. Øverst findes en hvid sugfjæl og et heltag af røde vingetegl. Midt på gårdsiden findes en garage med vippeport, der er grønmalet ligesom bygningens ældre vinduer og revledøre. I tagryggen findes en høj hvidkalket skorstenspibe.
Indvendigt rummer baghuset et opbevaringsrum, en garage og et vaskerum med gruekedel og skorsten. Alle vægge står i synligt bindingsværk, delvist kalket hvidt over stok og sten, med støbt gulv eller pigsten.

BYGNINGSHISTORIE

Byfoged Jacob Christopher Møller fik i 1823 grunden gratis af byen, og byggede bindingsværksfløjen mod Grønnegade (den der her omtales som sidehuset). Tre år senere fulgte den store fløj, (den der her omtales som forhuset). Fra begyndelsen var det kun bygningens facade og gavle, der var grundmuretde mens gårdsiden stod i bindingsværk. Samtidig med dette opførtes et baghus på 14 fag, af hvilket de syv fag står tilbage i dag. I 1929 blev et ekstra fag i grundmur tilføjet baghuset. Siden opførelsen er den ældste længes facade mod Grønnegade omsat i grundmur. Det samme gælder forhusets gårdside, der blev grundmuret samtidig med opførelsen af gavlkvisten mod vest i 1857. I det 19. århundrede blev den lille hjørnetilbygning med indgangsparti opført inde i gården.

Midt på sidehusets gårdside sidder en grønmalet fyldningsdør med indfatninger. Denne stammer fra det gamle "Centralhotel", der lå på Torvet, der hvor Politigården ligger i dag. Døren er derfor efter al sandsynlighed fra 1820.

Ejendommens østlige del, det nuværende Grønnegade 3, blev i 1877 bebygget og frasolgt grunden.

Ejendommen har foruden bolig, været lægeklinik, hvor meget af sidehuset blev ombygget indvendigt.

KILDER

Gamle huse i Præstø, Fredningsstyrelsen og Præstø Kommune, 1979

MILJØMÆSSIG VÆRDI

De miljømæssige værdier knytter sig til bygningens centrale placering i byen, med den iøjefaldende beliggenhed på hjørnet, samt til den tilhørende have, og det indre gårdrum mellem bygningerne.

Haven er mod Grønnegade og Pottemagerstræde afgrænses af en gulkalket mur med sort kampestenssokkel, rektangulære blændinger og en murkrone af røde vingetegl. Murens ens bearbejdning med bygningen skaber en tydelig identitet af grundens størrelse og ophøje bygningernes samlede udtryk og status.

Gårdrummets værdier knytter sig til det intime og lukkede rum der skabes mellem de tre bygningskroppe og den lave mur mod øst. Den ens farve- og materialeholdning mellem murene, og den bevarede pigstensbelægning, samler rummet og gør det homogent.

KULTURHISTORISK VÆRDI

De kulturhistoriske værdier knytter sig til det samlede anlæg, der afspejler bygningernes tilblivelse over tid, ved de mange til og ombygninger.

Forhusets grundplan har bevaret den klassiske opdeling med stuerne mod gaden og funktionsrum som mod gården. De mange stuers vekslende interiør giver indtryk af de skiftende stiludtryk, der har været gennem tiden. Kælderens bevarede traditionelle materialer, kampestensvægge, teglstensgulve og trækonstruktion, er tillige en kulturhistorisk værdi, der knytter sig til en ældre byggeskik.

Endvidere ses spor efter bygningens tidligere funktion i baghuset med mange bevarede traditionelle materialer: Vaskerummet med skorstenen og grugkedel, Garagen med vippeport samt opbevaringsrum og stald med de enkle bindingsværksvægge.

ARKITEKTONISK VÆRDI

De arkitektoniske værdier knytter sig først og fremmest til den helheden der dannes omkring forhus, sidehus og mur, med ens materialebrug, klassiske vinduer og enkle detaljering, der afspejler bygningens hierarki. Detaljerne fæstner sig specielt til forhusets gavlkvist, hvor bygningens proportioner styrkes ved kvistens brede og markering med det hvide bånd. Endvidere fremhæves gavltrekanten af tre blændinger. Øverst er det brede udhæng udsmykket med grønmalede vindskeder og spær der er båret af dekorerede knægte.
Bygningernes forskellige døre indeholder ligeledes arkitektonisk værdi, deres talrige detaljer og proportioner indskrives i et hierarki. Hoveddøren markerer sig klart som den primære indgang, med glas- og diamantfyldinger, overvindue og fordakning. Fyldningsdøren på sidehuset er mindre, med kannelerede indfatninger. Havedøren på nordgavlen fremtræder klart, som havedør, med mange ruder.

Indvendigt knytter de arkitektoniske værdier sig først og fremmest til grundplanen med de gennemgående stuer en suite, de dobbelte fløjdøre der giver lyse rum og et langt kig gennem hele forhusets længde. Den sammenhængende grundplan binder de mange rum naturligt sammen til en helhed, mens hvert rums detaljering gør det enestående. De mange rum med materialer af høj kvalitet repræsenter forskellige stilarter. Dette ses ved entréens finérbeklædte overflader, hjørnestuens helpaneler med fyldinger, forrammekøkkenet med trælåger og badeværelset med terrassogulv.
De mange rum har tillige mange ældre bygningsdetaljer som: fyldingsdøre, håndtag, gerichter, paneler, vindueslysninger, stuk og rosetter.

BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I bygningernes ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til alle overflader og detaljer samt til de næsten ubrudte tage. Hertil kommer forhusets frontgavl og afskårne hjørne, sidebygningens gennemgående portrum samt bindingsværket ved side- og baghuse, samt alle bygningers vinduer og døre, foruden den traditionelle materialeholdning.

I bygningernes indre knytter de bærende fredningsværdier sig til hovedbygningens bevarede grundplan, rummenes detaljeringer med døre, gerichter, fodpaneler, helpaneler, vindueslysninger samt til entreens fulde finérbeklædning. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.
I baghusets indre knytter de bærende fredningsværdiger sig til skorstenen, gruekedlen det synlige bindingsværket og den traditionelle materialeholdning.

ANBEFALINGER

Det anbefales:

- at de nyere overflader i sidehusets indre ændres så de passer bedre til bygningens karakter og alder.

- at skillevæggen i den midterste stue genoprettes, da stuerne er tænkt som gennemgående i bygningens længde, og ikke i bredden. Denne stue er den eneste, der ikke holder den oprindelige struktur med stuer mod facaden og funktionsrum mod gården.